

Jak jeptiška Luisa obalamutila

lupiče

Mezi nejznámější českobudějovické pověsti patří vyprávění o jeptišce Luisě a chrámových lupičích, spjaté s původem kamenných masek na průčelí bývalé solnice. Ústní tradice jí dala rozvitou podobu, již lze zkráceně shrnout takto:

Z pověstí budějovických

Na rohu Panské ulice proti staré rychtě stával v dávných dobách klášterík, spojený podzemní chodbou s chrámem dominikánského kláštera. V době, kdy mniši postupně vymřeli a klášter zůstal prázdný, stala se představenou klášteríku řeholnice s řádovým jménem Luisa. Ve dne pomáhala chudým a v noci trávila dlouhé hodiny sama na modlitbách v klášterním kostele. Při jedné z těchto nočních bohoslužeb byla náhle přepadena třemi muži; žádali od vyděšené jeptišky klíč k mřížce sanktuáře. Aby uchránila oltář Madony před okradením, Luisa navrhla lupičům, že jim ukáže stříbrné a zlaté měščí náčiní uložené v sakristii. Ti jí pohrozili zabitím, pokusili se je zradit, ale přece jen ji následovali. Když se přesvědčili, že mluví pravdu, uvěřili i záměrnému upozornění, že nejcennější část klášterního pokladu je ve zvláštní skříňce vysoko u stropu. Dva muži hned vylezli po žebříku k označenému úkrytu a pokoušeli se jej otevřít. Když se to nedařilo, snažil se jim pomoci i třetí lupič, který dosud hlídal Luisu. Ta okamžitě využila vhodné příležitosti, vyběhla ze sakristie a zabouchla za sebou dveře. Zatím co si uvěznění uvědomili nebezpečí a pokoušeli se dostat ven, jeptiška začala zvonit na poplach. Z blízkých hradeb přispěchali noční strážci a z okolních ulic se začali

sbíhat rozespalí lidé. U chrámové zdi viděli žebřík, z něhož se další pomocník lupičů pokoušel umožnit svým společníkům útěk oknem. Žebřík byl rázem převrácen a muž se pádem z výšky zabil. Po krátké potyčce se strážcům a měšťanům podařilo přemoci lupiče v sakristii a zajmout je. Za svůj svatokrádežný čin byli všichni odsouzeni k smrti. Poprava se konala na náměstí a utaté hlavy byly pro výstrahu zazděny do průčelí solnice. Po setlení byly nahrazeny kamennými maskami, které se dochovaly až na dnešní časy. Statečná jeptiška se z hrůzného nočního zážitku nevzpamatovala, chřadla a brzy zemřela.

Tolik pověst. Hlavní postava pověsti jeptiška Luisa ve skutečnosti neexistovala. Byla odvozena od tzv. Nonnenhofu, jak se od konce 15.

století označovalo několik stavení mezi Panskou a Českou ulicí přímo proti hřbitovu u dominikánského kláštera. Původ tohoto pojmenování není jasný. Je možné, že domky byly původně určeny za obydlí zbožných žen, ale jako klášterík řeholic dominikánského řádu nikdy nesloužily. Příslušnost Nonnenhofu ke klášteru výslovně potvrdil král Vladislav II. r. 1506. V majetku dominikánů zůstal až do r. 1786, kdy byl prodán světskému majiteli. Až do té doby si stále udržoval původní označení. Spojení domků s klášterním kostelem podzemní chodbou je romantická smyšlenka. Blízkost řeky Vltavy a vysoký stav spodní vody znemožňovaly často zakládání sklepů, natož pak hloubení tajných chodeb.

Pověst sama se zařazuje do 2. poloviny 16. století tím, že

výslovně hovoří o opuštěném a prázdňém kláštere. Před polovinou století v konventu opravdu ubývalo mnichů, až v něm zůstal jako jediný převor Bernard, který zemřel r. 1548. Se souhlasem krále Ferdinanda I. pak převzala klášter do správy městská obec. Prázdných prostor bylo používáno jako skladiště soli, r. 1569 se v některých částech usadila mincovna. Tento stav trval celých třicet let a teprve r. 1587 byl znovu jmenován nový převor a za ním přicházeli další mniši.

Chloubou klášterního pokladu byly sice především nejrůznější ostatky svatých, ale obsahoval také množství měšního náčiní z drahých kovů. Další cenné předměty zdobily oltáře a obraz Madony budějovické a právě ty pro snazší dostupnost dráždily zloděje chtivé zlata a stříbra.

Městští kronikáři zaznamenali několik zpráv o krádežích v kostele, ale jen dvě se týkají bezpečně kláštera. R. 1493 odcizil pláteník Kryštof stříbrný relikvíř v podobě lidské ruky a byl za to odsouzen k smrti upálením. V polovině 16. stol. kdy klášter osiřel, nepokusil se o vloupání nikdo. Zřejmé bylo známo, že všechny cenné předměty převzala městská rada a v její úschově byly ještě na začátku 18. stol. K dalšímu vloupání do kláštera došlo podle zápisu kronikáře v r. 1724. Lupič se dal zavřít v kostele na noc, skrze mřížku a rozbité sklo ukradl stříbrné obětiny z obrazu Madony a mince z Jezulátka. Pak uřezal řemeny od zvonů, po nich se spustil z kruhového okna na kůr a uprchl. Později byl chycen při dalších krádežích v Praze a popraven.

Kamenné masky na solnici samozřejmě nepředstavují chrámové lupiče. Důvod, proč byly zasazeny do průčelí stavby, dokončené r. 1531 jako městské skladiště soli, není znám. Není vyloučeno, že jde o znamení stavebníků.

Snaha odpovědět na pozdější otázky po původu těchto značek dala jistě podnět k vytvoření pověsti. Jméno jeptišky Luisy svědčí o tom, že pověst vznikla pravděpodobně až po polovině 18. stol. Vychází ze zajímavého kamenického detailu a snaží se vysvětlit jeho původ s použitím reminiscence na vloupání do klášterního kostela v sousedství solnice. Postava jeptišky Luisy byla do pověsti zakomponována na základě mylného výkladu názvu Nonnenhof jako klášteríku dominikánek.

V literární podobě byla pověst poprvé publikována v německém historickém časopise r. 1877, brzy nato knižně z pozůstalosti novináře E. F. Richtera a pak ještě mnohokrát. Čeští čtenáři si ji mohli přečíst poprvé až r. 1907 v místních novinách Budívoj.

Karel PLETZER
Kresba Václav MORAVA
Pokračování příští pondělí